

Dubbel Divers.

Routeplanner voor het omgaan met seksuele diversiteit en cultuurverschillen in onderwijs en hulpverlening

2 Relaties

Met trillende handen grijpt Almira naar de telefoon. Steeds weer vervaagt de tekst voor haar ogen. Binnen een paar seconden is haar leven gebombardeerd en kapot gemaakt.

‘Julie Bäcker, hallo?’ Almira barst in huilen uit.

‘Almira, ben je daar? Jezus, wat is er gebeurd?’

‘Ik moet terug naar Kosovo.’

Ademloze stilte aan de andere kant van de lijn. ‘Jezus,’ murmelt Julie na een eeuwigheid. ‘Blijf waar je bent liefje, ik kom onmiddellijk.’

‘Ze kunnen je toch niet gewoon het land uitzetten. Je woont hier al elf jaar. Dat is bijna de helft van je leven.’ Volledig van de kaart leest Julie de beslissing van de Immigratiedienst steeds opnieuw. ‘Ze zeggen dat er geen oorlog meer is,’ fluistert Almira. ‘Maar mijn familie komt oorspronkelijk uit Bosnië en ze zullen mijn leven tot een hel maken, als ze er ooit achterkomen dat ik lesbisch ben, vermoorden ze me.’ Almira kijkt naar haar vriendin. ‘Ook in Kosovo worden nog steeds mensen gedood. Ik heb gezien hoe ze mijn zus en mijn nichten ernstig mishandelden en hoe ze mijn oom met de dood bedreigden. De dood loert om elke hoek. Daar is voor mij geen opleiding, geen thuis, geen liefde. Enkel en alleen moord en doodslag. Ik kan niet terug, Julie.’

‘Nee, natuurlijk niet. We vinden wel een oplossing, Almira. Ik hou van je, ik laat je niet gaan. Nooit, begrijp je?’

Vervolg onder Deel 2 en 3

Het kader

Ten eerste

In tegenstelling tot wat de meeste mensen denken zijn lesbische en homoseksuele relaties in wezen niet veel anders dan andere vormen van relaties. Ze zijn ze net zo divers als heterorelaties (ten slotte functioneert ieder stel weer anders). Een verschil is wel dat homoseksuele relaties in de meeste landen veel minder worden geaccepteerd dan heteroseksuele. Bovendien bieden de meeste EU-lidstaten minder of zelfs helemaal geen juridische rechten aan homoseksuele partners. Als je leeft in een samenleving die je relatievorm als minder waardevol dan andere beschouwt, levert dat verschillende problemen op in het dagelijkse leven.

Een ander verschil ontstaat doordat homoseksuele stellen niet kunnen functioneren op basis van traditionele rolmodellen. Voor lesbische of homoseksuele stellen geldt, veel meer dan voor heteroseksuele stellen, dat ze zelf een manier moeten vinden om met elkaar om te gaan. Dat biedt kansen en uitdagingen, want beide partners kunnen hun persoonlijke verlangens uiten en hun capaciteiten ontplooiën. Over het algemeen worden aan mannen en vrouwen verschillende eigenschappen toegeschreven, wat vaak leidt tot een ongelijke sociale status. Het kan voor twee mannen of twee vrouwen moeilijk zijn om een bevredigende relatie op te bouwen omdat ze geacht worden op een bepaalde manier met mannen of vrouwen om te gaan.

Relaties tussen mannen en tussen vrouwen zijn niet noodzakelijkerwijs kinderloos. Vele kinderen leven met twee moeders of twee vaders in zogenoemde ‘regenbooggezinnen’. Recent onderzoek toont aan dat deze kinderen niet vaker bi- of homoseksueel worden dan in heteroseksuele gezinnen. Soms worden zij wel gepest door hun niet-tolerante omgeving.

Basisinformatie

Wat houdt een relatie in? Dat wordt bepaald door diverse factoren, zoals religie, cultuur, nationale wetgeving, opvoeding en onderwijs, sociale normen en persoonlijke waarden. In sommige culturen en samenlevingen wordt de relatiekeuze vooral beïnvloed door een algemene maatschappelijke visie of door familiewaarden. In andere, zoals in Nederland, hecht men meer waarde aan individuele keuzes. Dit cultuurverschil kan belangrijke gevolgen hebben voor mensen die uit een meer collectivistische cultuur komen. Binnen zo’n cultuur ligt de nadruk vooral op de familie en de gemeenschap, terwijl de West-Europese maatschappij over het algemeen meer ‘individualistisch’ denkt. Voor lesbische vrouwen en homoseksuele mannen die uit zo’n collectivistische cultuur komen, kan het lastig zijn een homoseksuele leefstijl te hebben en tegelijkertijd goede banden met de familie te onderhouden. De familieleden zijn niet simpelweg alleen de mensen door wie ze zijn grootgebracht; zij zijn ook degenen die de noodzakelijke bescherming bieden, zodat het kind sterk genoeg is om de uitdagingen van het leven het hoofd te kunnen bieden.

De diversificatie van relaties zit tegenwoordig in een stroomversnelling. Zowel voor homo- en heteroseksuelen is er meer keuze dan dertig jaar geleden: trouwen, alleenstaand leven, als partners in aparte woningen wonen, een geregistreerd partnerschap sluiten. Zo’n verscheidenheid betekent vrijheid, maar zij schept ook de noodzaak om eigen keuzes te maken. Jongeren vragen zich af hoe zij kunnen bepalen welke vorm van relatie voor hen de juiste is. Tegenwoordig zijn er wetten voor de openstelling van het burgerlijk huwelijk voor homoseksuelen of geregistreerd partnerschap in de Scandinavische landen, België, Frankrijk, Duitsland en Nederland. Voor meer informatie kunt u terecht homo- en lesbische organisaties bij u in de buurt of, op Europees niveau, bij ILGA-Europe. Maar tegelijkertijd is het voor homoseksuele en lesbische stellen maar beperkt mogelijk om binnen de Europese Gemeenschap te verhuizen en in een ander land ook als stel erkend te worden. Dat heeft nadelige consequenties voor het recht op een baan of uitkeringen.

Wat betekent dit voor mij?

Het is voor jonge lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, of biseksuelen erg belangrijk andere homoseksuelen te ontmoeten, zodat ze een indruk krijgen van de verschillende manieren hoe men een homoseksuele of lesbische relatie kan vormgeven. Door deze ervaring herkennen zij dat ze hun eigen relaties zelf kunnen vormgeven.

- Toon door uw eigen houding dat u verschillende vormen van relaties respecteert en accepteert dat alle relatievormen een bijdrage leveren aan de maatschappij.
- Reageer sensitief en adequaat op relaties met personen van hetzelfde geslacht en op omgangsvormen tussen jongeren, ongeacht of die van romantische of seksuele aard is. Moedig jongeren aan om respectvol en vriendelijk met elkaar om te gaan.
- Steun de ouders van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen en biseksuelen. Als ouders de homo- of biseksualiteit van hun kind niet kunnen accepteren, dan veroorzaakt dat een behoorlijke belasting voor hun zonen en dochters.
- Seksuele opvoeding moet niet alleen over de biologische, maar ook met de emotionele aspecten van liefde en relaties gaan. Onthoud dat sommige jonge leerlingen moeite kunnen hebben om zich typisch mannelijk of typisch vrouwelijk te gedragen. Beperk discussie of steun daarbij niet tot zogenaamd 'homoseksueel' gedrag; ook heteroseksuele jongeren kunnen het hiermee moeilijk hebben. Richt u dan liever op seksualiteit in brede zin het algemeen en behandel hetero- en homoseksualiteit als twee van vele mogelijkheden.

Sta even stil bij

Iedereen van ons leeft in vele verschillende relaties tegelijkertijd: met onze ouders, vrienden, docenten en anderen. Elk van deze relatie is uniek en verandert in de loop van de tijd. Het begrip 'relatie' heeft voor iedereen een andere betekenis. Voor de een moet een relatie spannend zijn, anderen willen heel dicht bij de partner zijn om zich zeker en geborgen te voelen en om energie op te doen. Wat voor de een juist is, is dat voor de andere niet noodzakelijkerwijs. En een arrangement waarmee een persoon zich vandaag goed voelt, is morgen misschien niet meer geschikt. Er is geen juiste of geen verkeerde manier om een relatie te hebben.

Wij vragen u om uw eigen relatie eens te bekijken en te vergelijken of die er hetzelfde uit zou zien als u een relatie zou hebben met iemand van hetzelfde geslacht (of als u zelf homoseksueel of lesbisch bent, van het andere geslacht). Neem de tijd om de volgende vragen te beantwoorden. Het kan nuttig zijn het 'Sta even stil' deel voor hulpverleners te lezen.

- Wat bepaalt volgens u een gelukkige relatie? Hoe denkt uw partner volgens u daarover? Hoe denkt uw partner hoe u daarover denkt?
- Hebt u ooit gezien hoe twee mannen of twee vrouwen elkaar kussen of omarmen, of hoe zij hand in hand gaan? Hoe reageerde u daarop? Waarom reageerde u zo?
- Hoe bent u te weten gekomen welke aspecten voor u in een relatie belangrijk zijn? Hoe stelde u zich als jongere een relatie voor? Welke rol hebben voorbeelden en traditionele rolpatronen bij de ontwikkeling van deze beelden gespeeld?
- Welke rol- of takenverdeling heeft u in uw huidige relatie? Hoe was dat in eerdere relaties? Voelt u zich daarbij op uw gemak? Hoe denkt uw partner volgens u daarover? Hoe is deze taakverdeling tot stand gekomen?
- Welke voordelen ziet aan een relatie tussen twee personen van hetzelfde geslacht? Welke problemen kunnen zich voordoen?
- In hoeverre worden uw lessen door uw persoonlijke waarden beïnvloed?
- Wat verstaat u onder trouw? Heeft uw standpunt daarover invloed op uw lessen?

Onderwijs

Tips en methodieken

Lovestory

Doel: De beeldvorming van homoseksuele of lesbische relaties in de media onderzoeken en leerlingen de invloed van de media op de openbare opinie duidelijk te maken.

Methode: Zoek een voorbeeld van een homoseksueel of lesbisch liefdesverhaal in een tijdschrift. U kunt ook aan de leerlingen vragen een verhaal mee te nemen; roddelbladen hebben geregeld zulke items. Leerlingen kunnen eventueel ook reclamefoto's van mannen- of vrouwenstellen meenemen.

Onderzoek de inhoud van het verhaal of het beeld kritisch en bespreek het in de klas. Wat is de algemene functie van een liefdesverhaal? Welk beeld geeft men van homoseksuele en lesbische relaties? Welke feitelijke informatie geven de media over lesbische, homoseksuele en biseksuele relaties? Welke stereotypen komen naar voren?

Let op: Deze oefening is geschikt voor leerlingen vanaf 14 jaar. De oefening kan het best in een langere reeks van lessen over de media worden meegenomen. Analyseer de journalistiek kritisch naar functie en vorm: wie schrijft bijdragen voor tijdschriften? Hoe? Waar komt de informatie vandaan? Wat is 'goede' journalistiek?

Als de jongeren het verhaal of beelden te traditioneel vinden of als het volgens hen stereotype beeldvorming bevordert, dan kunt u hen een eigen verhaal met eigen foto's laten ontwikkelen.

Hetero, homo, bi: pro, contra en stereotypen

Doel: Herkennen van stereotypen en verschillende vormen van relaties vergelijken.

Methode: Deel de jongeren in kleine groepen in en verdeel een blad dat is ingedeeld in de volgende categorieën: man/vrouw relaties, relaties tussen mannen en relaties tussen vrouwen. De jongeren moeten in kleine groepen de voor- en nadelen en algemeen bekende stereotypen voor elke relatievorm benoemen. De resultaten worden op het blad geschreven en in de groep besproken.

Let op: Deze oefening is geschikt voor jongeren vanaf 14 jaar (zij moeten al eens een relatie achter de rug hebben of minstens ervaringen van anderen meegekregen hebben). De docent kan op de antwoorden van de jongeren doorvragen met: 'Waar hebben jullie voorbeelden daarvan gezien?' Ze moeten stereotypen kritisch bekijken en nagaan hoe en wanneer mensen zaken beperkt bekijken.

Familie Jansen, Pieterse en Karelse

Doel: Erkennen dat er verschillende vormen van families bestaan.

Methode: De docent bedenkt verschillende families met ongeveer gelijklopende namen (Bijvoorbeeld Jansen, Pieterse en Karelse). Iedere familie krijgt hetzelfde aantal familieleden (vader, moeder, zoon, dochter). Iedere leerling krijgt een kaart met een identiteit (vader Jansen, dochter Pieterse, et cetera); zij moeten 'hun' identiteit onthouden en geven de kaarten terug.

Als de groepen het startsignaal krijgen, zoeken de leden van dezelfde familie elkaar op. Als ze elkaar gevonden hebben, stellen ze zich op voor een familiefoto. Iedere familie poseert voor de andere families. De leerlingen buiten de poserende familie kunnen proberen te raden wie in deze familie welke rol heeft.

Dan wordt er een tweede ronde gehouden. Dit keer worden er een paar kaarten veranderd zonder dat de leerlingen het merken. Sommige families hebben nu andere vormen: in de ene familie zijn er twee moeders of twee vaders, bij anderen zijn families met één ouder, in weer een andere familie kan de vroegere partner van een familielid opgenomen zijn.

Mogelijke vragen voor de groepsdiscussie zijn: Wat was je reactie toen je merkte dat er twee moeders of twee vaders in je groep waren? Ken je iemand die met twee moeders of twee vaders woont? Wat is een familie? Wat is in een familie voor jou belangrijk? Wat voor verschillende vormen ken je? Wat is voor jou belangrijk om je 'thuis' te voelen. Hoe zou je later zelf willen leven?

Let op: Deze oefening is geschikt voor leerlingen vanaf 11 jaar. Het is erg belangrijk dat de jongeren niet merken dat de identiteiten op de kaarten in de tweede ronde zijn veranderd. Om daarvan zeker te kunnen zijn, kunt u voor de tweede rond het best een compleet nieuwe set kaarten gebruiken. Tijdens de tweede ronde kunnen jongeren in de war raken en misschien denken dat u bij het schrijven van de kaarten een fout heeft gemaakt (bijvoorbeeld 'U hebt teveel moeders in één groep gezet!'). Deze fase van irritatie mag een ogenblik duren voordat u kunt zeggen dat dit opzettelijk gedaan was.

Onderwijs

Veel gestelde vragen

Lees ook de vragen uit het deel hulpverlening!

Wie neemt in een relatie met personen van hetzelfde geslacht het mannelijke en wie het vrouwelijke deel op zich?

Het idee dat er in homoseksuele relaties altijd een ‘mannelijke’ en een ‘vrouwelijke’ is, is een stereotype beeld dat op vooroordelen is gebaseerd. Bij een relatie tussen twee vrouwen of twee mannen denken veel mensen dat één van hen wel in het rolpatroon van het andere geslacht moet passen. Maar bij een lesbische of homoseksuele relatie is het zinloos om één van beide mannen of vrouwen in de traditionele rol van de vrouw of de man te persen.

Zijn relaties tussen twee mannen of tussen twee vrouwen korter dan heteroseksuele relaties?

Relaties tussen mannen en vrouwen duren even lang of even kort als heteroseksuele relaties. Sommige duren een paar weken, andere vele jaren of zelfs ‘voor altijd’. Het enige verschil ligt erin dat een homoseksuele of lesbische relatie vaak niet door de samenleving of door de families van de partners wordt gesteund. Dit gebrek aan acceptatie en steun zorgt ervoor dat het stel het soms moeilijk kan hebben om problemen in hun relatie op te lossen.

Bedriegen homoseksuelen hun partners vaker dan heteroseksuelen?

Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat de grote meerderheid van de jongeren in een vaste relatie wil leven en met hun partner oud willen worden. Wat dat betreft verschillen lesbische meiden, homoseksuele jongens en biseksuele jongens en meiden niet erg van heteroseksuelen. Maar het ideaal van een ‘eeuwige liefde’ is niet gemakkelijk te bereiken. Mensen blijven tegenwoordig niet meer zo vaak bij één partner ‘tot de dood hen scheidt’, zoals vroeger. In plaats daarvan veranderen mensen hun vaste partner een keer, twee of meer. Onderzoekers noemen dit gedrag ‘seriële monogamie’. Sommigen hebben daarnaast ook een open relatie, waarin seksuele omgang met anderen tot op zekere hoogte mogelijk is. Dat komt bij homoseksuele mannen wel vaker voor dan bij lesbische vrouwen of bij heteroseksuelen, maar van ‘bedrog’ is bij zo’n afspraak geen sprake.

Op welke manier worden homoseksuele relaties gediscrimineerd?

Relaties van twee mannen of twee vrouwen worden op verschillende manieren gediscrimineerd. Zij worden juridisch gediscrimineerd als hun relatie niet wettelijk niet erkend wordt, en dat is in de meeste landen nog het geval. Uit deze niet-erkenning ontstaat een reeks van beperkingen, met betrekking tot uitkeringen, verlof, erfrecht, ziekenhuisbezoek, of bijvoorbeeld huisvesting.

Sociaal discrimineren mensen lesbische en homoseksuele relaties als zij homoseksuele relaties lager waarderen dan heteroseksuele. Een uiting daarvan is dat men homoseksuele relaties vaak verzwijgt. Ze worden bijvoorbeeld in geen schoolboek vermeld.

‘Wat is er gebeurd, Almira? Je zit al weken naar de muur te staren. In drie vakken heb je een zes gehaald. En ik dacht werkelijk dat je in Duitsland iets wilde bereiken. Zo lukt het je zeker niet om de universiteit binnen te komen.’

‘Dat ligt niet aan mij,’ zegt Almira zacht. ‘Ik heb geen toekomst in Duitsland.’

‘Wat een onzin,’ foetert de leraar. ‘Natuurlijk ligt het aan jou. Als je echt iets wilt bereiken, lukt je dat ook. Natuurlijk niet met deze inzet. Jammer Almira, dat ik me zo in je heb vergist.’

Als u zou weten dat ik lesbisch ben, zou u het waarschijnlijk eens zijn met mijn bevel tot uitzetting, denkt Almira en bergt haar werk op zonder er naar te kijken.

‘Je moet toch iets kunnen ondernemen tegen een uitzetting?’ Julie kijkt uitdagend naar haar medestudente.

‘Nou, de oorlog in Kosovo is voorbij hoor, Julie. Jullie waren lang genoeg hier, allemaal. Je moet maar een andere vriendin zoeken.’ George grijnst gemeen. Sommigen knikken.

‘Wat zijn jullie voor mensen?’ Julie kijkt geschokt om haar heen. ‘En jullie willen het onderwijs in?’

‘Je wilt de uitzetting alleen maar verhinderen omdat je gek op haar bent, of niet soms?’ mengt Karin zich in het gesprek.

‘Jullie hebben totaal geen idee wat oorlog en traumatisering ook na verloop van jaren kan aanrichten,’ antwoordt Julie.

‘Ik geloof dat je weer eens enorm overdrijft, Julie. Zoals altijd.’ George leunt nonchalant naar achteren.

‘Op school begrijpt niemand me. Ik voel me zo alleen. De docent denkt dat ik lui ben.’

Almira schuif Julie haar huiswerk Duits toe, dat ze zojuist heeft verpest.

‘De studenten zijn al net zo erg, zucht Julie gelaten. ‘Het schijnt dat wat hier gebeurt hun niet raakt.’

‘Zullen we op internet naar hulp zoeken?’

‘Almira, liefje, je bent een genie!’

Korte tijd later zitten ze helemaal geconcentreerd achter de computer.

‘Ondersteuningskring voor vluchtelingen, kijk eens,’ zegt Julie plots. ‘Dat is precies wat we zochten.’

‘En kijk hier eens,’ lacht Almira. ‘Ik heb een Europese chatsite voor homojongeren gevonden.’

‘Geweldig,’ gniffelt Julie. ‘Ik bel de ondersteuningskring eens op, oké?’

‘Dan ga ik even op die Triangle-Chat kijken.’

‘Over een uur een afspraak bij de ondersteuningskring,’ roept Julie.

‘De chat is open.’ Gefascineerd typt Almira iets in. ‘Laat eens zien.’ Julie gaat naast haar zitten.

<Almira> hallo, ik ben lesbisch en in woon in Duitsland, maar ze willen me terugsturen naar Kosovo. Wat kan ik doen?

<Mark> He, ik kom uit Nederland. Als je een Duitse vriendin hebt kun je trouwen. In Duitsland is er een wet voor geregistreerd partnerschap, dus dat moet kunnen, als jullie allebei boven de 18 zijn.

<Julie> Ik ben de vriendin. Weet je het zeker? Dat zou fantastisch zijn. We zijn allebei ouder dan 18. Wij moeten jammer genoeg nou weg. Zullen we je op de hoogte houden?

<Mark> Tuurlijk. Het was leuk met jullie te chatten. Tot snel.

<Aaron> Ik wil ook graag op de hoogte gehouden worden. Ik ben regelmatig op deze chatsite.

<Almira> Te gek. Thx, tot snel dan. CU

‘Ik ben bang dat het er voor de vluchtelingen uit Kosovo slecht uitziet. Het is onmogelijk de autoriteiten aan het verstand te brengen dat minderheidsgroepen, zoals Bosnische moslims, het daar nog altijd heel moeilijk hebben.’ De hulpverleenster kijkt Almira lange tijd aan. ‘En bovendien ben je ook nog lesbisch. Het is onverantwoord je terug te sturen.’ ‘Als we zouden trouwen, zouden wij dan uitzetting kunnen verhinderen?’ Julie’s stem klinkt smekend.

‘Ja, dat zou goed mogelijk zijn. Volgens paragraaf 23 van de Immigratiewet zou Almira na het huwelijk eerst een tijdelijke en beperkte verblijfsvergunning voor drie jaar en daarna een tijdelijke en beperkte verlenging krijgen. Na acht jaar zou zij dan de Duitse nationaliteit kunnen aanvragen.’

‘Maar wat gebeurt er dan met mijn ouders?’ vraagt Almira.

‘Je ouders kunnen we op die manier niet van de uitzetting redden’, zegt de hulpverleenster zachtjes.

‘Zonder mijn ouders kan ik niet leven’, zucht Almira. ‘Zonder mijn ouders wil ik hier niet leven.’

‘Je moet met je ouders hier komen. We zullen alles doen om ook hen te redden.’ De hulpverleenster aarzelt. ‘Zijn jullie verliefd en willen jullie daarom trouwen, of is het eerder een poging om Almira te redden?’

‘Ik hou van Almira,’ antwoordt Julie. ‘Misschien zou ik zonder de bedreiging niet op het idee gekomen zijn, maar nu zie ik het als een grote kans.’

‘Ik wil mijn ouders niet verliezen,’ fluistert Almira. ‘Ik weet niet of zij het ooit zullen begrijpen als ik met een vrouw trouw.’

‘Almira, voor jou zou een terugkeer naar Kosovo het einde betekenen. Je bent hier opgegroeid, je hebt je halve leven in dit land doorgebracht, je hele sociale leven heeft zich hier afgespeeld, je bent aan deze cultuur gewend, je wilt hier een opleiding volgen. Je houdt van een vrouw. In Kosovo is dat allemaal ondenkbaar. En dan alle trauma’s die jij en je ouders hebben opgelopen. Daar zijn geen therapiemogelijkheden. Een terugkeer naar Kosovo betekent een nieuwe traumatisering voor alle familieleden. Je zei al dat familieleden voor je ogen zwaar mishandeld werden en met de dood bedreigd.’

Almira huilt stilletjes. ‘Mijn beide ouders hebben het meegemaakt. Mama probeert me te beschermen. Zij is sterk. Maar papa is eraan kapot gegaan. Ik kan mama niet met hem alleen laten. Papa heeft ons beiden nodig.’

‘Weten je ouders dat jij en Julie willen trouwen?’

‘Dat zouden ze misschien nog overleven, maar niet als ze van mij gescheiden worden. Voor papa zou dat het einde betekenen.’

‘Er moet een oplossing voor jou en voor je ouders zijn, Almira. Ik kan je niets beloven. Een huwelijk met Julie zou je redden, dat is zeker. En wij moeten je redden.’ De hulpverleenster lacht Almira bemoedigend toe. ‘Kom morgen met je ouders. Wij zullen samen voor ze vechten.’

Einde

Hulpverlening

Sta even stil bij

Naast positieve gevoelens bevat elke relatie – ook een heteroseksuele – kwaadheid, stress en verschillende verwachtingen tussen de partners. Sommige mensen die bang zijn om hun partner te verliezen, klampen zich te vast aan hem of haar; zij willen de ander bezitten en controleren. Trouw is in veel relaties belangrijk, maar er zijn vele vormen van trouw. Kan men iemand trouw noemen die slechts bepaalde afgesproken perioden met zijn of haar partner doorbrengt? Is het altijd ontrouw als iemand een ‘one-night-stand’ heeft? Omdat mensen trouw op verschillende manieren definiëren kunnen er conflicten ontstaan.

Wij vragen u om uw eigen relatie eens te bekijken en te vergelijken of die er hetzelfde uit zou zien als u een relatie zou hebben met iemand van hetzelfde geslacht (of als u zelf homoseksueel of lesbisch bent, van het andere geslacht). Neem de tijd om de volgende vragen te beantwoorden. Het kan nuttig zijn het ‘Sta even stil’ deel voor docenten te lezen.

- Wanneer realiseerde u zich voor het eerst dat er andere vormen van samenleven bestaan dan die u van huis uit heeft leren kennen? Denk aan homoseksuele/lesbische relaties, de meningen van uw familie over liefde en relaties en dergelijke. Zoekt u naar een partner die uw opvatting over relaties deelt of kan uw partner een andere opvatting hebben?
- Geloof u dat lesbische en homoseksuele relaties net als heteroseksuele relaties bevrediging geven? Zo ja, hoe bereikt men dat volgens u? Indien nee, waarom niet?
- Zijn er problemen in relaties die u als typisch mannelijk of als typisch vrouwelijk zou omschrijven? Zijn er typische verschillen tussen heteroseksuele en homoseksuele mannen in de omgang met problemen in hun relatie? En tussen lesbische en heteroseksuele vrouwen? Hoe lost men zulke problemen in homoseksuele, lesbische en heteroseksuele relaties op?
- Welke invloed kan een onzekere juridische status hebben op een relatie? Wat betekent het voor de betrokken partners als zij weten dat een deel van de maatschappij tegen hun relatie is?
- In hoeverre wordt uw hulpverlening door uw persoonlijke waarden beïnvloed? Hoe denkt u over trouw? Welke invloed heeft dat op uw hulpverlening?

Hulpverlening

Tips en methodieken

Beoordeling van vragen

Doel: Deze vragen helpen de partners bij het begin van de sessie hun verwachtingen te formuleren. Deze oefening helpt de hulpverlener het bestaande ondersteunende netwerk van de partners te verkennen om het in de toekomst als ondersteuning te gebruiken.

Methode: Laat de twee partners onafhankelijk van elkaar een reeks van uitspraken beoordelen op een schaal van 1 tot 10 (1 is de laagste waarde, 10 is de hoogste waarde). Zij geven eerst hun eigen beoordeling en vervolgens wat hun partner volgens hen zal antwoorden. De hulpverlener kan de uitspraken voor de sessie op papier zetten. Een paar voorbeelden voor mogelijke uitspraken (formuleer ze voor de duidelijkheid in twee volledige zinnen – één zin voor elke uiterste mogelijkheid):

- de kans dat wij dit jaar nog altijd partners zijn, is zeer laag/zeer hoog;
- we hebben veel/weinig manieren om crisissen gemeenschappelijk op te lossen;
- na de gemeenschappelijke sessies wordt ons probleem groter/kleiner (de omgang met ons probleem wordt gemakkelijker/moeilijker);
- ik kan persoonlijk weinig/veel aan de oplossing van het probleem bijdragen;
- mijn partner kan persoonlijk veel/weinig aan de oplossing van het probleem bijdragen.

Let op: De vragen met verschillende perspectieven moet ertoe bijdragen dat de standpunten van elke partner duidelijk worden. Om de oefening effectief te laten zijn, moet de hulpverlener beide partners de vragen op dezelfde manier stellen. De antwoorden helpen u te bepalen in welke richting de hulpverlening verder kan gaan. Als de partners erg verschillende meningen geven, dan is het belangrijk u eerst te richten op hun gemeenschappelijke doelen. In een tweede stap kunnen veranderingen worden voorbereid door aan de partners te vragen wat er zou kunnen gebeuren als de beoordeling geleidelijk verandert. Als huiswerk tussen de sessies door zou u het paar kunnen vragen gedurende een of meer dagen zich te gedragen alsof de positieve veranderingen al hebben plaatsgevonden.

Sociale omgeving als ondersteuning

Doel: De sociale omgeving van lesbische en homoseksuele stellen in kaart brengen. Helpen zoeken naar ondersteuning bij het oplossen van problemen.

Methode: In de eerste stap van deze oefening brengt u de sociale omgeving van het stel in kaart. U vraagt het stel een systeem te tekenen met verschillende gekleurde figuren of symbolen. De symbolen staan voor henzelf en voor hun sociale omgeving (leden van beide families, bepaalde personen, die voor één of voor beide partners belangrijk zijn, hun kinderen, vroegere partners, hulpverleners en anderen).

In de tweede stap laat u het systeem uitleggen. De partners benoemen de personen die zij in de schetsfase hebben getekend en lichten het systeem vanuit hun standpunt toe.

In de derde stap gaat u hierover analyserende vragen stellen. Bijvoorbeeld:

- Hoe statisch/dynamisch is het systeem?
- Waar liggen de grenzen tussen de personen in het systeem?
- Welke verbindingen bestaan er?
- Wie droeg in het verleden bij aan het stabiel houden of stabiliseren van de relatie?
Hoe ging dat?
- Wie was betrokken bij het zoeken naar oplossingen voor problemen?
- Wie ondersteunt het feit dat het paar advies nodig heeft en hoe?
- Welke van de personen in het systeem weet het beste hoe de partners uit hun huidige crisis kunnen komen?

- Wie zal er het meest aan hebben als de relatie van de partners door het hulpverleningsproces wordt gestabiliseerd?

In de vierde stap bereidt u veranderingen voor. Verzoek de partners hun relatie uit te beelden door middel van figuren en symbolen en die te veranderen door ze op een andere plaats te leggen of te tekenen. Hoe kan dit in de werkelijkheid gebeuren?

Let op: Een lage zelfwaardering kan ertoe leiden dat lesbische vrouwen of homoseksuele mannen het moeilijk vinden om het systeem van hun eigen relatie van het systeem van hun familie of van hun sociale omgeving te scheiden. Deze oefening richt zich op het zichtbaar maken de beschikbare sociale steun voor het stel. De weergave van reële personen met bepaalde symbolen mag niet tot een specifieke interpretatie hun rollen leiden. Bekijk in de oefening steeds het systeem als een geheel.

Hulpverlening

Veel gestelde vragen

Lees ook de vragen bij het onderwijsdeel!

Welke invloed heeft een ongelijke juridische situatie op homoseksuele relaties?

Homoseksuele partners hebben volgens de wetten in veel landen niet dezelfde rechten als heteroseksuelen. De relatie kan daardoor op vele manieren worden beïnvloed. In geval van het overlijden van een partner kan de andere partner uit de gemeenschappelijke woning worden gezet als hij/zij niet de officiële contractuele partner is. Een partner kan zijn of haar wederhelft vaak niet naar een ander EU-land volgen, zoals heteroseksuele partners, omdat ze dan geen recht hebben op het zoeken van een baan of op een uitkering. Bovendien krijgen lesbische of homoseksuele partners in veel gevallen geen sociale steun en zijn ze bij de oplossing van problemen alleen op zichzelf aangewezen.

Dit gebrek aan acceptatie leidt tot een niet te onderschatten stressfactor voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen en biseksuelen. De uitwerking is zelfs nog sterker als de afwijzing van naaste familieleden komt. Een vijandige omgeving maakt de partners meer op elkaar aangewezen en leidt tot sociale isolatie.

Waarin verschilt het dagelijkse leven van homoseksuele stellen van heteroseksuele relaties?

Het enige verschil komt vooral naar voren als de wederzijdse families, vrienden en vriendinnen, de burens of collega's een probleem met homoseksualiteit hebben. In tegenstelling tot heteroseksuele paren zien homoseksuele paren zich steeds weer gedwongen om hun homoseksuele of lesbische relatie uit te leggen of te rechtvaardigen. Dat kan erg vermoeiend zijn.

Hoe kan ik een lesbisch meisje of een homojongen helpen om een partner te vinden?

Om hen uit het isolement te halen zou het een goede oplossing zijn als een meisje of een jongen een lesbische/homoseksuele jongerengroep opzoekt omdat ze daar veel gelijkgezinden zullen vinden. Als de leeftijdsgrens van de jongerengroep (meestal 22 of 23 jaar) al overschreden is, kunnen we de deelname aan een lesbische/homoseksuele sportvereniging of als vrijwilliger in een lesbische/homoseksuele organisatie aanbevelen. Mensen, die in geografisch geïsoleerde gebieden wonen, vinden in hun omgeving soms niet zulke groepen. Dan kan het internet een oplossing bieden. Met contacten via het internet moet men wel voorzichtig omgaan – anonieme gebruikers zijn soms niet de personen waarvoor zij zich uitgeven.

Ben ik homo als ik maar een keer seks heb gehad met iemand van hetzelfde geslacht?

De meeste tieners (jongens vaker dan meisjes) hebben seksuele ervaringen met het eigen geslacht (bijvoorbeeld onderling masturberen). Dat is normaal, ook voor jongeren die zich heteroseksueel noemen. Als iemand seks heeft met iemand van hetzelfde geslacht, kán dat betekenen dat die persoon lesbisch, homo- of bi is. Idem dito voor verliefd zijn. Maar dat hoeft niet zo te zijn. Ook mensen die zichzelf heteroseksueel vinden, hebben soms verliefde gevoelens of seks met personen van hetzelfde geslacht.

Tegenwoordig schijnen veel jongeren minder de behoefte te hebben aan een duidelijke benoeming. Volgens ons hoort op de voorgrond te staan dat men luistert naar de eigen gevoelens en met een of meerdere partners gelukkig is, onafhankelijk van zijn of haar geslacht.

“Ik denk vaak dat sommige mensen hele rare ideeën hebben over homorelaties – alsof die enorm verschillen van andere relatievormen. M’n partner en ik wonen samen, we eten samen, gaan samen uit en slapen samen. We maken plannen voor onze toekomst. Soms zijn we het totaal niet met elkaar eens en maken we ruzie, maar m’n partner betekent heel veel voor me.”

empowerment
lifestyle services

Colofon

Dubbel Divers.
Routeplanner voor het omgaan met seksuele diversiteit en cultuurverschillen in onderwijs en hulpverlening

Uitgegeven door

Ministerie voor Gezondheid, Sociale Zaken, Vrouwen en Familie, van de deelstaat Noordrijn-Westfalen, D-40219 Düsseldorf

Internetversie

www.diversity-in-europe.org

Auteurs

Pascal Belling, Flora Bolter, Peter Dankmeijer, Martin Enders, Margherita Graglia, Karen Kraan, Stefan Timmermanns, Wolfgang Wilhelm

Verhalen

Adriana Stern

Evaluatie

Floor Bakker, Ine Vanwesenbeeck (Rutgers Nisso Groep)

Alle rechten van deze publicatie zijn voorbehouden. Overnemen of hergebruiken, geheel of gedeeltelijk, alleen toegestaan met bronvermelding.

Tot stand gekomen met behulp van het actieprogramma van de Europese Gemeenschap ter bestrijding van discriminatie.

Düsseldorf, Augustus 2004

